

Seks spørgsmål til Dan Turéll

- I hvor høj grad henvender du dig til bestemte læsergrupper i dine skriftlige og mundtlige tekster?

- Skriftligt kalkulerer jeg i den forstand, at når jeg skriver, skriver jeg som regel til et bestemt sted, og det vil sige, at hvis jeg står med en artikel, som jeg har fået en idé til, og som jeg gerne vil have trykt - eller en hvilken som helst anden tekst, det kunne ligeså godt være et digt - så overvejer jeg om den egner sig bedst for den ene eller den anden læsergruppe, og da kan det i praksis være sådan, at jeg siger til mig selv, at denneher går ikke i Ekstra Bladet, den går i Politiken - eller omvendt.

Det samme gælder i det øjeblik, jeg skal tale. Hvis jeg står et sted, og jeg kan se, at alle blandt publikum er under 16 år, så kan jeg ikke sige det samme, som hvis jeg står et sted, hvor jeg kan se, at alle blandt publikum er over 40 - men når jeg laver bøger, så behøver jeg ikke at tænke på sådan noget.

Artikler og foredrag og den slags ting finder sted i et konkret rum, hvor man forholder sig til nogle bestemte mennesker. I samme øjeblik man laver bøger, så er det hele alligevel så meget ude i det blå, at man udelukkende går efter sin egen navle.

- Hvordan ser du selv på at blive analyseret og fortolket i skolernes dansktimer?

- Ha, ha - ja, det er meget vanskeligt at snakke om - jeg kommer altid til at grine. Altså, engang imellem har jeg været ude for, når jeg har været rundt på skoler, som jeg jo har været en del, eller når jeg taler med skoleelever, der ringer til mig, fordi de skal lave en stil, eller de skal lave et foredrag om en eller anden tekst, og så ringer de og siger, at jeg sgu må undskylde, at de forstyrrer, men de vil gerne spørge mig om, hvad jeg mener med ditten og datten - så har jeg sgu aldrig kunnet sige andet end: - Jeg mener det, der står, mand! Jeg mener nøjagtig det, der står!

F.eks. har jeg engang lavet et digt om Irma-røvere, nogen der brød ind og stjal nogle penge i Irma-forretningen nede på Gl. Kongevej, et sted hvor jeg har handlet i en del år. Det bliver stadig læst forskellige steder i antologier, og der er stadig nogen, der ringer og spørger, hvad jeg mener med det. Og jeg mener præcis, hvad der står, at det var skide godt klaret af de røvere! Der er ingen, der vil tro på, at det bare er det, jeg mener. De er overbeviste om, at der må ligge en meget dyb

hensigt med det. Det gør der ikke, der ligger bare det, at jeg siger: – Det er godt klaret, friends – i det tilfælde.

Og i de fleste tilfælde er der altså ikke mere bag, jeg er ikke ude på noget, der er ingen grund til at blive mistænksom, og som jeg så ofte har været nødt til at sige: – Hvis man skal forklare det, så viser det sig, så duer det jo altså ikke! Hvis det duede, så ville læseren ikke have det forklaret, så forklarer det jo sig selv.

– Hvordan reagerer du, hvis en analyse eller en fortolkning af en af dine egne tekster giver en helt anden betydning, end du selv havde tænkt dig?

– Så finder jeg, at det er et bevis på, at sproget er meget stort og meget rummeligt, og at de ord jeg bruger, dem kan man også lave en anden tekst med – i et andet hovede. Og det er ikke min fejl eller det andet hoveds fejl, det er simpelthen sprogets rummelighed – det kan jeg ikke have noget imod.

Jeg vil sgu meget nødig være en autoritet overfor teksten, fordi det er ikke mig, der har opfundet den, jeg er bare et lille mellemlid, sproget har altid været der, og sproget er meget større, end jeg er, jeg er bare en af de mange tusinde mennesker, der arbejder med det.

Og hvis teksten er i stand til at rumme flere betydninger end det, jeg selv havde tænkt mig, så viser det bare, hvor godt sproget er.

– Har du en indfaldsvinkel, som du kan anbefale, hvis man skal arbejde pædagogisk med dine tekster?

– Ja, det har jeg. Hvis der var nogen, der virkelig for alvor ville prøve at gennemarbejde mine tekster eller den metode, jeg skriver tekster efter, så ville jeg råde dem til at prøve selv at lave en tekst – over et hvilket som helst emne, som de fandt indenfor mine tekster.

Jeg vil stadig gerne have det væk fra, at det drejer sig om mig selv – den gamle tradition i litteraturundervisning og dansk og sådan noget, hvad den går ud på, det ved eleverne godt. Når man har læst en tekst af H. C. Andersen, så skal man have at vide, hvornår H. C. Andersen er født, hvor gammel han var, og hvordan hans ægteskaber gik, hvis han havde nogen og alt det fis der! Det der interesserer mig, det er metoden, det er den, jeg gerne vil have at nogen fanger – og derfor vil jeg foreslå dem, at de selv benytter sig af samme metode.

De kan slå ned på det stikord, der er udgangspunktet for den tekst, de læser – lad os f.eks. sige, at det er den der ”Begravelses-blues”, og så vil jeg foreslå dem, at de sidder og tænker et kvarters tid over, hvor-

dan de selv helst ville have deres begravelse, og hvordan de helst selv ville sige farvel, hvis de fik en chance til det – det er selvfølgelig ikke særlig realistisk for ret mange mennesker i den alder, elever har, men derfor kan det være godt at tænke det igennem alligevel – så vil jeg foreslå, at de tænker over det i et givet stykke tid, skriver deres stikord ned og prøver at forme det sådan, at det lyder godt, når de læser det højt for sig selv. Så er de allerede på sporet af det.

Min gamle kollega Frank Jæger sagde engang – og det tror jeg, han havde fuldstændig ret i – at den eneste måde at forstå litteratur på, det er at skrive den, ligegyldig hvor dilettantisk man gør det, fordi dem, der har prøvet det selv, vil altid vide 10 gange mere, end dem der ikke har. Og det gælder ligesåmeget svømning og saxofonspil, det ved jeg godt, men det bliver rådet ikke dårligere af.

Jeg vil godt tilføje det råd, hvis der er nogen, der for alvor er interesseret i kreativ dansk, ikk' – for nu at bruge sådan et rigtig ledt udtryk – jeg vil gerne foreslå, at man gør det, at man sender en klasse ud i en bus i byen og beder dem om at notere deres indtryk igennem en halv times bustur – hverken mere eller mindre end det. Det vil lære dem en utrolig masse dansk, det vil lære dem at se, hvad folk foretager sig, lære dem hvordan folk ser ud, høre hvad folk siger til hinanden og få det ned på et stykke papir – og det inden for en ramme som er til at forstå.

- Du har ikke ønsket at lade dit show udgive i skriftlig form, hvorfor ikke?

- Det er simpelthen fordi øhhh . . . . der er mange gode tennisspillere, der også spiller badminton, og på samme måde opfatter jeg altså de der to discipliner inden for dansk, som jeg også nævner på videobåndet, mundtlig og skriftlig dansk: det er to forskellige spil, det er to forskellige måder at gøre det på, og man *kan* ikke skrive det mundtlige show ned.

Grunden er simpelthen den, at hvis man skriver sådan et nummer ned, som det lange Odense-nummer, der er gengivet i sin helhed på båndet, så vil det se komplet-hamrende-tåbeligt ud, fordi det er noget tåbeligt vrøvl fra den ene ende til den anden, det lever kun i kraft af, at det er en luftboble, der varer en halv time, og i kraft af at hver sætning kommer på det rigtige tidspunkt efter hinanden. Hvis man får lejlighed til at slå tilbage, som man kan, når det er skrevet ned, så kan man tydeligt se, hvad det er for noget nonsens.

Men det gælder ikke kun mig. Hvis man får skrevet hele handlingsgangen i en Buster Keaton-film ned, så vil man sandsynligvis også tage sig til et eller andet. Det lever i kraft af, at det er film, og i kraft af at Keaton lige er gået hen til det svømmebassin, og så dumper han ned i det og kommer op igen et øjeblik efter med en frø i håret.

Og det er vanvittig morsomt, men hvis det står på et stykke papir, så er det ikke en kæft sjovt.

Og de ting jeg har lavet, og som jeg ved er mundtlige, de har nøjagtig den samme svaghed, hvis de kommer ned på papir. – Det er ikke sjovt, det er kun sjovt, fordi jeg sagde det lige før, og fordi jeg sagde det så hurtigt, og hvis jeg havde sagt det langsommere, så ville det ikke have været sjovt, for på papiret kan man ikke se om det er hurtigt eller langsomt.

– Tror du, at det er lettere at arbejde med dine tekster, hvis man har arbejdet med din egen oplæsning i showform først?

– Ja, det tror jeg ganske bestemt, og jeg ved godt hvorfor. Jeg har altid fået at vide – hvis jeg må begynde med lidt selvspejling – af folk, der læste mine bøger, efter at de havde truffet mig, at det så lød, som om jeg sad og snakkede. Samtidig har jeg fået at vide, når jeg sad og snakkede med folk, at jeg lød kraftedeme' som en bog!

Det vil sige, at min mundtlige og skriftlige udtryksform hænger meget tæt sammen, og det vil sige, at de ting, som måske virker svære at fange, når de optræder på en side – fordi dem, der læser dem ikke rigtig ved, om det nu er en spøg, eller det er ondskabsfuldt ment, eller om det er en vittighed, eller om manden bare siger det, fordi det lyder smart – de får en bestemt tone, når jeg selv siger det, fordi folk kan høre: – Ok, nu gør han nar, nu pisser han virkelig på et eller andet, nu er han bindegale!

Og bagefter kan de så læse de forskellige stemmer eller stemninger ind i teksten og kan mærke at: – Nå, det er sådan han kører den der! Derfor tror jeg afgjort, at når nogen har hørt mig mundtligt, så forstår de mig bedre.